List 24.

NOVICE

Tečaj XXXIX.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 15. junija 1881.

Obseg: Zrak čistilna cevka. — Kaj res ptiči ne pobirajo gosenic s sadnega drevja? — Zaduhlemu ovsu se odvzame neprijetni duh. — Češnjevi jedrčar. — Občni zbor Matice slovenske 27. aprila 1881. v Ljubljani. (Konec.) — Prislovice in reki iz Istre. — Spomin na kartuzijanskega novinca. — Konec svetá. — Mnogovrstne novice. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Zrak čistilna cevka.

Priporoča vinorejcem in krčmarjem prof. Fr. Povše.

Neutrudljiva učena preiskovanja slav. francoskega prof. Pasteur-ja razgrnila so vinorejcem temoto in pokazala, da skoro vseh vinskih bolezni so krive male nevidljive glivice, katerih trosi se po zraku nahajajo. Ko ti trosi dospé v vino, katero jim daje za njih razvoj in množenje potrebnih snoví, neverjetno hitro se množé in razkrojujejo eno ali drugo snov v vinu, s tem pa se vino pokvari in v nekaterih slučajih popolno pod zlo pride, na priliko: pri zavrelici, katero prouzročuje glivica, po prof. Pasteur-ju „mycoderma tartari“ imenovana.

Prav tako po glivicah prouzročeno je tudi cikanje vina, to je, da se vino skisa, — bolezen, ki silno mnogo črnih vin v južnih pokrajinah pokvari.

Tudi vinski kan, ki je skoro v vsaki kleti poznan, naredé glivice. Res je kan najmanj nevarna bolezen vina, a tako nedolžen vendar ni, kakor se navadno sodi. Ta glivica razkrojuje alkohol (cvet) v vinu in ga spremení v ogljenčevo kislino in posebno v vodo, tako, da poslednjič vino v raznih slučajih tudi polovico svoje močí — to je, alkohola — izgubí. Vsled tega postane vino vodeno, pusto brez močí in pogostoma se zategadel krčmarjem očita, da so vino „krstili“. Saj v začetku — pravijo ljudje — ko je krčmar vino nastavil, je bilo prav dobro in močno, sedaj pa je tako revno! In takoj se marsikak nedolžen krčmar obdolžuje, da je hotel imeti vedno neusahljiv studenec iz soda. Res da je krčmar kriv, da je vino slabo, vodeno, a ne zaradi nepoštenosti, ampak le zaradi malomarnosti ga smemo obdolžiti v takem slučaji.

V zraku se vedno nahaja polno takih glivičnih trosov, ki se morejo uže pri jako nizki stopinji topline (3·5°) razvijati. Kakor hitro je tedaj v sodu kaj prostora, in to vsled odtakanja, priklati se pri vehi zrak v sod, kjer prihaja v dotiko z vinom, in v malo dneh zapazi se na površji vina smetani podobna bela preprega, in to je kan.

Če tedaj kan res ni nedolžen, ker prav on najimenitnejši del vina, alkohol, v vodo razkrojuje, kaj po takem treba storiti, da kan zabranimo?

Vsekako je treba sode vedno polne imeti, kajti prav gotovo je to, da, kakor hitro je kak prostor napolnen s kakim telesom, ne more v istem času najti v tem prostoru nobeno drugo telo prostora za se, ako ne izpodrine od prvega toliko, kolikor on prostora zauzima ali potrebuje.

A kaj storiti, če ni več vina za zaliv sodov, in kaj, ko se je vino nastavilo na pipo?

Tu ni mogoče druzega svetovati, nego to, da naj kletarji le male posode nastavljajo, kajti v teh vino kmalu poteče. Kaj napačno je tedaj, če krčmarji, in morda še taki, ki imajo le malo gostov, nastavijo velik sod vina; morda tedni ali celó meseci pretekó, predno je sod izpraznen. Mnogo časa ima tù zrak, napolnen z najrazličnišimi vkužljivimi glivicami, oblast v sodu nad vinom! Ni tedaj čuda, da je vino polno kana, in da tudi cika.

Da se pa popolno ognemo kana tudi v malih posodah, katerega se nabere gotovo proti koncu nekoliko, zato svetujemo, naj nastavi na veho zrak čistilno cevko, kakoršno nam le-ta podoba kaže.

Ta cevka je navadno iz kositarja narejena, tudi iz stekla se napravlja, a ta se lahko vbije.

Vsa ta priprava je valjasta posoda, katere spodnji dulec se vtrjuje v primerno zavrtano veho na sodu. Znotraj te posode je kositarjasta cev, ki se prične koj na dnu, kjer je dulec pritrjen in sega blizo do vrha te posode. Na zunanji strani pa je ozka steklena cevčica, ki nam kaže, koliko je še alkohola v valjasti posodi. Ta cevčica ima na zgornjem koncu širji nastavek, ki se s pavolo napolni. Skoz to cevčico, ki je na vrhu sè sitičastim pokrovcem zadelana, ima namreč zrak vhod, v pavoli se očisti, kajti ona zadržuje v sebi vse glivične trose, in potem preide v notranjo posodo, kjer se zopet opêre v alkoholu, ki ima moč vse glivice pomoriti; tako očišen preide v ono cev, ki je znotraj v posodi ter sega v dulec in po tem v sod.

Cevka se nastavi na sod, ko je še poln, in vlije se pri pokrovcu alkohola toliko noter, da je notranji prostor do rudeče zaznamovane črte napolnen; potem se

pa steklena cevka, kakor omenjeno, napolni s pavolo in s po-krovcem zapre.

To vsak vé, da ne more vino na pipi teči, če je veha pretrdno zabita ter da je treba saj malo odbiti jo, in s tem je uže dovolj odprta pot zraku, ki je potreben, da vsled zračnega pritiska more vino teči; z zrakom pa prihajajo do vina tudi nebrojne glivice.

Odduška moramo dati posodi, kajti brez zraka ne bo vino teklo, a naša skrb mora biti, da zrak očistimo vseh trosov in glivic, ki se v njem nahajajo. To pa dosežemo po pavoli, skoz katero mora iti zrak; ona deluje kakor filter (čistilo) in zadržuje v sebi trose, potem dospe po tej stekleni cevki v notranji prostor, napolnen z alkoholom, ki gotovo sleherne, še ostale od pavole ne zadržane glivice pomorí. Saj je znano, da je alkohol najboljše sredstvo za shranjevanje organskih teles, mesovja itd., katera bi na zraku hranjena, gotovo, posebno o poletni vročini v malo dneh segnjila, v alkoholu pa so morda uže stoletja nespremenjena ostala. Alkohol zabranuje ter vničuje življenje teh glivičnih rastlin, in kakošno moč ima alkohol proti glivicam, nam kaže posebno to, da kana nikdar ne bomo našli na jako močnih vinih, katera imajo nad 14% alkohola v sebi, kakor na pr. pikolit, sploh slamnata vina. Kolikor močnejša so vina, toliko stanovitnejša, toliko manj podvržena vplivu glivic; nizka vina imajo navadno največ kana.

Ta cevka, ki se izdeluje v Gorici po nazoru naše kmetijske šole, veljá 1 gold. Jako trpežna je in velike koristi. Zato jo toplo priporočam, posebno krčmarjem, ki bodo uže pri prvem sodu obilno povrnjene dobili stroške za ta aparat, ker do zadnje kapljice bo vino iz soda teklo brez najmanjšega kana. Če so tudi le zadnji 4 bokali, pri navadnem iztakanju, kanasti, torej nesposobni za mizo, imel bo krčmar uže obilno povrnjene stroške za to napravo, katera, ker je trpežno izdelana, mu bo leta in leta dobro služila.

Dolenjskim vinorejem naznanilo.

Perenospora viticola se razširja!

Uže lani v „Novicah“ oznanjena škodljiva gliva na trsji „Perenospora viticola“ se je zopet letos po dolenjskih vinogradih uže 2. junija t. l. prikazala. Po zadnjem deževji se je ta škodljivka zeló razširila, tako, da letos pogostoma ni samo spodnja stran perja, kakor je bilo to lani, ampak tudi zgornja in celó grozdje od glive napadeno.

Gosp. Ogulin nam iz Novomesta piše, da se je Perenospora letos gotovo zeló razširila, ker so celó take trsne sorte, ki so bile lani zdrave videti, napadene in je ta pokončevalka najti v vsakem vinogradu, kakoršno koli lego ima.

Dozdaj se je mislilo, da se „Perenospora“ pri nas pokaže še le meseca avgusta in septembra in tudi v Ameriki še le koncem junija, a letošnja prikazen uže prve dni junija kaže, da je bila ona misel napačna.

Ker omenjena gliva utegne veliko škodo napraviti našim vinogradom, mislim, da mi je dolžnost, vse vinogradarje na-njo opozoriti. Znamenja te glive so najprej bele in pozneje rujave lise (maroge) na spodnji strani trsnega perja; perje od te glive napadeno začne se vihati in kmalu zvene. Ker pa še ta gliva ni povsodi dobro znana, bi bilo morebiti dobro, ko bi hoteli posamezni vinorejci svoje izkušnje o tej zadevi v našem listu priobčevati: to nam je tudi gosp. Ogulin obljubil.

Stvar je toliko važna, da zahteva skupno delovanje.

Kaj res ptiči ne pobirajo gosenic s sadnega drevja?

Marljivi čitatelj „Novic“ Pr. G-ž iz Gorenjskega nam je poslal sledeči dopis:

„Uže več let ni sadno drevje tako obilno cvetelo kakor letos, tedaj se imamo nadejati obilo sadja, kajti vreme mu je bilo prav ugodno, zato, ker je večji del le burja gospodarila, ne pa gorak jug, ki bi bil zaredil v cvetji uši. Zato je bilo letos tudi le malo tičev videti, kateri so druga leta iz cvetja tiste škodljive snedenke kljuvali. Meni se je toraj prav aboten zdel oni članek v „Novicah“: „Koliko je tičje gnjezdo vredno?“

Več ko 50 let uže opazujem vese e krilatice v njihovem početji, pa še nikoli nisem videl, da bi bil vrabec, ščinkovec, srakoper ali kak drug tič pobral kako gosenico niti na zelji, niti na repi, niti na sadnem drevju. Majhen je tič in malo možganov ima, a vendar vé, da je gosenica strupena. Tiči nam le s tem veliko dobroto skažejo, da v mokrih letih uši iz cvetja izpikajo. 72 let šteje uže moj upognjeni hrbet in je tedaj uže veliko skusil; tedaj „Experto crede Ruperto“.

Tako nam piše častitljivi starček v nasprotji nešteviln množici sadjerejcev in vrtnarjev, katerim veljajo naše tičice zató za velike dobrotnice, ker nam drevje trebijo gosenic. Oni članek v „Novicah“: „Koliko je ptičje gnjezdo vredno?“ je objavil časnik „Obstgarten“, ki pod nadzorstvom velecenjenega sadjerejca barona Babota izhaja. Ime njegovo nam je uže porok, da članek ni aboten.

Pa pustimo to in vprašajmo, kako pa je nepozabljivi oče kranjske umne sadjereje gosp. Fr. Pirc mislil o tičih nasproti gosenicam?

V šestem razdelku svojega „Kranjskega vrtnarja“ piše pod štev. 8. sledeče: „Nobena reč pa gosenic bolj ne zmanjša in ne pokonča, kakor nekatere ptice, katere so uže od Boga v to namenjene. Ti pridni varhi sadnih vrtov so: Velika in mala senica, menišček, plezavec, brklež, detalj, pogorelček, taščica, penica in več tacih tičkov, kateri od črvov živé in drevesa gosenic trebijo. Zato v tistih vrtih, kateri so blizo hoste, kjer je dosti takih tičev, gosenice nikoli drevju veliko ne škodujejo. Tam pa, kamor taki tiči ne dojdejo, gosenice cele vrte končajo. Ni tedaj prav takih tičic, katere so naše velike dobrotnice, loviti in jih moriti. Le še privaditi jih moramo v vrte, da nam bodo bolj drevje gosenic očistile. Hvaliti moramo Boga, ker nam je take pridne živalice vstvaril, brez katerih bi se gosenice tako pomnožile, da bi mi le to malo sadja okusili, kar bi ga gosenicam ostalo.“

Gospodarske izkušnje.

Zaduhlemu ovsu

odvzamemo neprijetni duh, ako ga pomešamo z ogljem. Na 25 kilo ovsa računijo 1 kilo oglja. Pusti se ležati 14 dni in potem se oves na sito preseja.

Naravoznanske stvari.

Češnjev jedrčar.

Naj našim sadjerejcem ravno zdaj, ko so češnje na dnevnem redu, opišem tega škodljivca, ki se imenuje tudi češnjev vbadar (Kirschkern-Rüsselkäfer, Rhynchites cerasus T.) in katerega malokdo pozná.

Mali ta rilčkar dolg je vsega skupaj 6 mm., od katerih pripada 4 mm. na život in obglavje, 2 mm. pa

na rilček njegov. Temeljna barva njegova je svitlorujava; nad oprsjem ima tri bolj temno-rujave proge, čez krila (šildke) potezata se pa še dva nekoliko širja cikcakasta pasca enake barve; poleg tega nahaja se na sprednjem delu na obéh straněh života ob robu proti rilčku še po ena bolj temna potezica. Po vsem podoben je prav močno cvétnemu vbadarju ali cvetarju; le bolj svitle barve in pa za spoznanje veči je od cvetarja.

Ta mrčesek prezimuje za rapavo skorijo češnjevih dreves; ob času cvetja se oplodi in nekoliko pozneje babica prične svoje delo, to je, v pričete češnjeve sadežke skozi koščico vbada, kamor potem svoja prav majčkena jajčica vmazano-belkaste barve polaga. V vsak sadek položi le po eno samo jajčice; vseh skupaj znese pa od 50 do 80 jajčic. Vbod naredi vselej na zadnjem koncu sadeža malo nad pecljem. V svoj namen poslužuje se vselej in edino le divjih (necepljenih) češenj, ker požlahnenih češenj jedrci premalo škroba imajo, niso za setev, a tudi ličinki ne za živež ugodni, kar je pa pri koščicah divjih češenj ravno nasprotno.

Vbod v sadek se tako dobro in popolno zaraste, da se na zrelem sadu, kakor tudi na koščici, le kot s prav tanko šivanko piknena pičica težko zapaziti more.

Tako čaka jajček v koščici tako dolgo, da sadež dobro doraste; med tem izleze iz njega (jajčka) belkasta in valjasta ličinka z rujavo glavico, in prične razjedati jedrce od zadnjega konca proti klici; nekatera razžre skoraj celo jedrce, druga le dobre $^3/_4$, zopet druga pa celó polovice ne; le klice se nikdar in nikoli ne loti.

Godna ličinka spremení se potem v umazano-belorumenkasto bubo, iz katere, ko so češnje popolnoma dozorele, potem v 14 do 20 dnevih gorih opisani rilčkar izleze. Ta prične prec iz koščice si svoj izhod vrtati, kar se prav lahko opazuje, ako so se koščice od divjih češinj za seme nabrale in spravile. Če je bilo med njimi kaj piškavih, sliši se iz njih ob tem času neko škrbanje, katero kebrček s tem napravlja, da sè svojim tanjkim rilčkom lupino (koščico) od znotraj na ven pregledavati začne. Ko si je enkrat malo luknjico prevrtal, pomoli skoz-njo najprej svoj rilček in sprednji dve nogi do prvih členkov, ter se trudi, da iz svoje ječe izleze, kar se mu navadno v eni uri posreči. Sprva je zeló tenák in dolg, a v nekoliko minutah se mu njegov životek popolno in pravilno sam po sebi vravná.

Ako pa piškave češnjeve sadeže na drevesu pustiš in tamkaj opazuješ, prepričaš se kmalu, da se sadek na tistem kraji, kjer mrčesek svoj izhod škrbati začne, popolnem posuši med tem, ko je na drugi strani okolo in okolo še ves zdrav in svež.

Piškave češnjeve koščice za seme ne veljajo, dasiravno imajo klico še popolno celo in zdravo, a manjka jim škroba — glavne podlage za kalitev in rast. Odberó se pa piškave koščice izmed dobrih in zdravih lahko prec, ko so bile nabrane, čeravno se jim piškavost na videz še ne pozna; ko so se nabrale, osnažile in po vrhu osušile, denejo naj se v skledo ali pa v škaf vode; zdrave in dobre, ko so se pomešale, padejo na dno, piškave plavajo pa na vrhu vode, če tudi so popolnoma zdrave videti. Če se potem na vodi plavajoče koščice preiskujejo (to je prec potem, ko so češnje popolnem dozorele), najdeš v njih ali uže dorastle ličinke, malo pozneje bube; ako pa preiskuješ jih nekoliko dni pozneje, najdeš v njih uže razvitega rilčkarja. In, če jih pustiš do gori navedenega časa ležati, delal ti bode žužek v njih svojo škrbajočo muziko.

Zatira se ta mrčes na dva načina: ali da se pozimi in zgodnji pomladi rapava koža, mah in druga nesnaga na rijuhe pod drevo razpoložene raz deblo do čistega ostrže in sežge, ali pa če se češnje o pravem času oberó in piškave koščice na povedani način izmed zdravih odberejo ter sežgó.

Razen tega, da češnjeve koščice za setev spridi, ne dela ta rilčkar nikakoršne druge škode.

Mimo gredé naj le še omenim, da on (mandeljc) prec po oplodbi pogine, ona (babica) pa potem, ko je svoja jajčica vsa donesla.

M. Rant, národni učitelj.

Društvene stvari.

Občni zbor Matice slovenske

27. aprila 1881. v Ljubljani.

6. (Konec.)

Zadnja točka zborovih obravnav je bila razpis tajnikove službe s 600 gold. letne plače.

V imenu odborovem poročal je odbornik gosp. P. Grasselli med drugim tako-le: Po §. 37. Matičinega opravilnega reda se, da se Matici prihranijo stroški, ne razpiše služba tajnikova, dokler se najdejo odborniki, ki so pri volji opravljati tajnikovo službo tako, kakor velevajo §. 35., 39. in 40. opravilnega reda. Tako ~~v smislu tega~~ §. godilo se je nekoliko let. A zadnja leta slišali so se pri občnih zborih, ~~od nekaterih društvenikov~~ in sploh v javnosti glasovi, naj bi se opustilo tajnikovanje po tem potu in naj bi se nastavil stalen, plačan tajnik. Da je stalen tajnik potreben, o tem pač ni treba veliko govoriti, kajti za njega nastavljenje govorí pač najbolj današnji položaj društva. Ali je plača s 600 gld. primerna ali ne, o tem bodo morebiti gospodje raznih misli, ali Matica za zdaj ni možna boljše plačati tajnika. Ko se bodo denarstvene razmere zboljšale, utegne se plača tajniku povišati. V prvi vrsti ima tajnik, kateri se ima zdaj v službo vzeti, biti opravitelj Matičine pisarne, bavil se bode za zdaj le bolj z mehaničnim delom, katero pa more biti natanko, kajti od njega je odvisen ugoden napredek društva. Zato je treba, da se tajnik najde ob gotovem času v pisarni, kar je neobhodno potrebno. Nasvetoval bi tudi, da bi se služba sè zelô kratkim obrokom natečaja razpisala.

Gosp. Ivan Hribar misli, da bode plača s 600 gld. dosti premajhna. Če mora tajnik knjige voditi, opravljati vse korespondence, sploh izvrševati vsa opravila za Matico, tedaj se ne bode našel noben literarno izobražen človek, kateri bi to službo dalje časa obdržal, ampak dobili bodemo le ~~človeka~~ tajnika za nekoliko časa. Če hočemo, da bode tajnik duša Matici, kakor je tajnik Hrvatski Matici, — če hočemo, da bode tajnik sam iskreno deloval na to, da se društvo razcveta, potem je treba, da se letna plača od 600 gold. na 1000 gold. poviša, zato stavim predlog, da se služba ~~tajnika~~ tajnikova s plačo 1000 gold. razpiše.

Gosp. prof. Raič je nasprotnega mnenja ter pravi, da je mnogo izobraženih in za učiteljstvo ~~aprobiranih~~ potrjenih kandidatov, ki so brez službe. To se lahko razvidi iz „Verordnungsblatt des Unterrichtsministeriums“. Ti se bodo prav radi za službo tajnikovo oglasili. In ako primaknemo še istih 50 gold., kateri so uže tako stavljeni v proračun za knjižničarja, čegar posel bode tudi tajnik opravljal, ~~tako~~ bode dobil 650 gold.; ako se njemu izroči tudi posel korektur in se mu, če tudi zdaj ne, a pozneje odloči prosto stanovanje v hišah ~~Matice,~~ potem ni dvoma, da bodemo dobili literarno izobraženega tajnika. Hrvatske Matice tajnik gosp. bibliotekar Kostrenčič ima samo 400 gold. plače od Hrvatske Matice, ali on je v srečnem položaji, da službo njegovo

*

v biblioteki večinoma opravljajo drugi uradniki biblioteke. Ako tedaj damo našemu bodočemu tajniku 650 gld. in mu prepustimo zaslužek korekture Matičinih knjig, ~~potem~~ dobimo gotovo literarno izobraženega tajnika. Konečno bi le izrazil željo, naj bi se bodočemu tajniku od strani odbora naročilo tudi to, da mnogokrat poroča, kaj da je vse v knjižnici Matičini, kakor je to storil velezasluženi profesor Vavrů leta 1874., da Matičarji vsaj zvedó, kaj in koliko knjig imade Matica v svoji knjižnici.

~~Konečno poprime~~ poročevalec gosp. Grasselli ~~besedo in pretresa mnenja govornikov.~~ Glasovi o tajniku, ~~pravi~~ kateri so se izjavili tu, slišali so se uže tudi v Matičinem odboru. Tudi tam se je reklo, da je plača premajhna. Govarjalo se je tudi v odboru, da bode težko najti takega tajnika, kateri bi tudi z večo plačo za zmerom posvetil svoje moči Matici. Gospod Hribar je te misli, da bi se z 1000 gld. letne plače dobil tajnik, kateri bi ne ustrezal samo določbam opravilnega reda, nego storil za Matico še dosti več. Jaz pa mislim, da z 1000 gld. tudi ne more izhajati literarno izobražen mož, kateri bi se popolnem na Matico navezal, posebno če vé, da se ta plača ne bode mogla zdatno povišati, in če ve, da po sedanjih pravilih in opravilnem redu ~~Matice~~ bode moral opravljati tudi mnogo služeb, katere se njemu, kot znanstvenem možu, ne bodo posebno prilegale. Tajnik, kateri se bode zdaj v službo vzel, ne bode v prvi vrsti znanstven tajnik, ampak skrbeti bode najprvo moral, da se red v knjigah, kateri se je zadnji čas vvel, tudi vprihodnje vzdrži. Če bi bil pa tajnik mož, kateri bi se le pečal z znanstvom, potem bi bilo treba, da se plača za vse druge posle še poseben delavec. Drugače pa dvomim, da bi hotel tajnik oskrbovati vse posle, katere mu nalaga §. 35. opravilnega reda. Ako se pa pravila in opravilni red prenaredé, potem je mogoče, da se v smislu gospodov nasvetovalcev kaj doseže. Služba tajnika se odda zdaj le na tri leta; ta doba se pa zna tudi skrajšati, in to proti odpovedi, tedaj je vsako leto možno odnošaj prenarediti. Naša Matica pa po mojem mnenji sedaj ni v financielnem položaji, takega tajnika plačati, kateri bi ob tem živel, nego služba ostane mu vsaj dosedaj le postransk dohodek. Mi potrebujemo narodnega izobraženega človeka, kateri bode vodil knjige in korespondence in bode vzdržaval zavez z znanstvenimi pisatelji. Zgled gosp. prof. Raiča, kateri je kazal na Hrvatsko Matico, katera ima tajnika, ki dela le za malo denarno žrtvo, nima primere za našo Matico. Jaz bi iskreno želel, da bi dobila tudi naša Matica tako moč, literarno izobraženo moč — katero nam naj Bog dá! — kakor je tajnik Hrvatske Matice, da za malo denarno žrtvo tako vspešno deluje za svoje društvo. Reklo se je tudi, naj bi se tajniku prihranila korektura Matičinih knjig. No, gospoda, to je posel, za katerega se malokdo puli. Predlog, naj se napravi nov izkaz knjig Matičine knjižnice, z veseljem pozdravljam, in ne dvomim, da bode Matičini odbor novemu tajniku naložil, da ga od leta 1874. nadaljuje in da se priobčuje potem v „Letopisu“. Iz navedenih razlogov ne odstopim od predloga, katerega sem stavil po naročilu Matičinega odbora. Kedar bode dozorel predlog, da se prenaredé pravila na korist Matici, in kedar se bode premenil delokrog tajnika, kateri je sedaj obrisan v §. 35 opravilnega reda, tadaj se bo moglo tudi misliti na večo plačo. Dotle pa ostanem pri predlogu, naj se tajnik nastavi s plačo 600 gold.

Pri glasovanji je bil predlog o razpisu tajnikove službe z letno plačo 600 gold. z veliko večino sprejet.

Ker nikdo v zboru pričujočih društvenikov ni stavil v obravnavo nobenega posebnega nasveta, sklene predsednik dr. Bleiweis sejo s zahvalo društvenikom, da so v velikem številu došli v zbor in se njegovih obravnav iskreno udeležili. —

V odbor so bili z veliko večino glasov izvoljeni gospodje: Karol Klun, dr. Poklukar, Ivan Tomšič, prof. Wiesthaler, dr. Strbenec, dr. Tonkli, dr. Jeglič in Karol Šavnik.

Národno blagó.

Prislovice in reki iz Istre.

Nabral po Kastavščini učitelj V. Kinkela.

Jedna potreba kupi, druga proda.
Čuda pâs vuka uji.
Ča gluh nečuje, to se nem pridomisli.
Petljar se srdi, a selo ni nezna.
Jedan zec z grma, drugi va grm.
Vsaka duša raja želi.
Kako kupim, tako prodam (kakor sem slišal, tako povem).
Za dobro delo zločesta plaća.
Kade bolje, tu do dalje.
Ako nećeš ti, ote drugi tri.
Da ni škrinje, nebi bilo ni tata.
Lahko vozu brez petega kola.
Za jedno veslo galija neprestaje.
Sam bil već na site i na rešete (mnogo sem izkusil).
Ki reče ča će, mora čuti ča neće.
Nezabadaj prste mej tuja vrata, aš té te uščipnut.
Nerani ranjenoga.
Ča ljudi deju, radi nadeju (več rečejo nego je res).
Za malo se negleda, za čuda se nepoveda.
Od obilščine svet negine.
Ure teku niš ne reku.
Čuda je od obećanja do danja.
Harta (papir) se pusti pisat.
Ni za prasca zvonac.
Ki užancu zatare, njega Bog zatare.
Kako ki mane sop, tako ja njemu hop (kakor mi piska, tako mu plešem).

Zgodovinski spominki.

Spomin na kartuzijanskega novinca.

Priobčil Davorin Trstenjak.

Leta 1840. sem obiskal župnika v pokoji Jakoba Bevka. Živel je pri sv. Jurji ob Pesnici, kake tri ure gori od Maribora, na cesti čez Plač v Gradec. Imel je tam svoje posestvo; preje je bil župnik pri gornji sv. Kungoti. Bil je čislan, značajen mož, in zavoljo svoje modrosti so ga sosedje radi za svèt popraševali. Bil je domá iz Kranjskega, *) velike, čvrste postave in slovel je daleč okrog, da zna najokusnejše postne jedi pripravljati. Zapomnil sem iz najnih pogovorov, da je bil 1761. rojen, in da je kot 18letni mladenič prišel za novinca v samostan Kartuzijancev v Zajcklošter. Kot novincu so mu dali delo v kuhinji, in tam se je naučil izvrst e postne jedi pripravljati, okusne klobase

*) Znani rajni izvrstni gospodar župnik gosp. Bevk pri sv. Križi je bil njegov nečak.

in pleča iz rib, tako, da sem mislil, ko mi je z njimi postregel, da jém svinjino.

Povedal mi je, da je, ko je cesar Jožef II. s patentom, danim 24. grudna 1782. leta mnogo samostanov, med temi tudi Zajcklošter, zatrl, v samostanu nastalo veliko jadikovanje in strašna nevolja.

Samostan je imel veliko biblioteko, mnogo rokopisov, važnih diplom in kodeksov; menihi so spisovali letopise od početka samostana l. 1160. do najnovejše dobe. Samostan je imel umne umetnike, mehanike, slikarje, podobarje itd.

Menihi razljuteni zoper krivico, da morajo zapustiti mirno stanovališče, v katerem so čez 600 let prebivali, so v ostri zimi na kolah izvozili stare listine na neko njivo in tam vse sožgali rekši, naj za nami ne bo nobenega spomina. Koliko važnega gradiva za posvetno in cerkveno zgodovino se je takrat pokončalo! Izpisi, katere najdemo pri Erazmu Fröhlichu in Hieronymu Pezu, ki sta svoje dni posnemala iz listin Zajcklošterskih, naše trdenje podpirajo.

Znano je, da je Zajcklošter ustanovil štirski markgraf Otakar; prvi predstojnik samostanu je bil Peremund, iz krvi angleških kraljev, pozneje izvoljen za škofa. Kakor iz ene, od Fröhlicha priobčene listine (Dipl. sac. Styr. II. Seiz. 20.) vidimo, je „tertio Idus Aprilis" 1202. cerkev sv. Janeza bila posvečena od oglejskega patrijarha Gottfrieda, toraj ta patrijarh ni leta 1195. umrl, kakor se sploh v zgodovinskih spisih bere.

Leta 1388. so si Zajcklošter izvolili za sedež generali tega ostrega reda. Leta 1590. je vojvoda notranje-avstrijski Karol ta samostan izročil Gregorju, opatu runskemu (Rein), ki ga pa ni hotel vzeti, zato je bil leta 1591. ponujen jezuitom; a leta 1592. je zopet prišel nazaj v roke Kartuzijancem, in je ostal njihova lastnina do konca leta 1782. Duhovniki so bili, kar jih je bilo starejih, v pokoj dejani, močneji so pa bili postavljeni na fare kot dušni pastirji. Naš novinec Jakob Bevk pa je stopil v Gradci v generalno semenišče, in postal posveten duhovnik.

Kot novinec si je naš Bevk zapisal nekoliko dogodbic iz samostanske kronike in jaz sem si iz njegovih zapiskov v naglici sledeče zapisal.

Leta 1201. pod priorom Johanezom I. bil je v celi okolici Zajckloštra velik potres, ki je porušil vitanjski grad in pokopal sedem ljudí, med njimi ministerijalca vojvode Leopolda Harada.

Po smrti priora Nikolaja (1208 l.) dve leti pozneje, je bila ostra zima, velika povodenj, pomor med ljudmí, in kuga med živino.

Pod priorom Gottfriedom (1306 — 1314) so se na Štajarskem krivoverci „Waldenses" pokazali, patrijarh oglejski Ottobono je postavil priora Gottfrieda za inkvizitorja. (Prior Gottfried je bil leta 1314. izvoljen za predstojnika v kloštru Mauerbach na Avstrijskem, in je postal ob enem dvornim kaplanom vojvode Friderika Lepega.)

Po smrti priora Kolomana (l. 1335.) je vlada obdačila vinograde, zaradi tega so se vinogradniki okoli in okoli bili spuntali.

Pod priorom Nikolajem II. (pozimi l. 1348.) je sopet bil hud potres, iz bližnjih bregov in gorá so se valile močne pečine v dolino, potem je vladal 2 leti velik pomor.

Pod priorom Bartolomejom l. 1447. je v okolico prišla temà požrešnih kobilic. Tega priora je bil obiskal slavni Joannes Capistranus.

Pod priorom Heinrichom von Eggenfeld (l. 1474.) so sopet prišle kobilice, in so vse požrle; nastala je potem velika lakota, menihi so morali mnogo gladnih pogoščevati.

Priora Andreja II. so Turki ubili l. 1529.

Več nisem si zapisal iz Bevkovih papirjev, katere je po njegovi smrti 21. decembra 1842. leta kupil nek kramar in v nje sir in mast zavijal.

Za poduk in kratek čas.

Konec svetá.

„Joj, gospod, al je res, kar sem slišala? Oni so toliko šol študirali, bodo uže vedeli." — „Kaj pa je?" — „Al je res, da bo svet poginil?" — „Se ve, pa še ne tako brž, mislim." — „Pač, pač, saj sem brala in tudi od tovaršic uže slišala, da je nek učenjak tam na Angleškem, ka-li, ki se na zvezde zastopi, zračunil, da bote 31. oktobra ravno o polnoči dve repati zvezdi privlekli se nad zemljo in jo sežgali, zmleli ali zmečkali — ne vem prav kaj, pa da bomo vsi poginili. Jaz bi rada še živela, uže vsaj zato, ker bi imela pred pustom biti „ofcet" moje hčere." — „Al ste še kaj druzega slišali?" — „Jaz ne, gospod, pa moja sosedinja, ki se tudi malo na zvezde zastopi, je videla, da zdaj tam gori ni več vse v redu, zvezde so tako nekako čudno zmedene; potem je bilo pa lani toliko hudih potresov, posebno v Zagrebu doli, letos pa tudi noče biti pravo vreme, da mora človek zmiraj misliti na marelo in kožuh, čeravno smo uže blizo kresa. Al to niso znamenja, da ima tisti učeni zvezdokukec prav, ki je konec sveta za letos zrajtal? Naj povedó oni to, saj so dosti študirani. Potlej pa še, če ni nobenega pomočka rešiti se, — kakošen „luftbalon" ali kaj tacega." — — Tak pogovor je bil te dni v Ljubljani na trgu med branjevkami in nekim gospodom, ki je med nje prišel. Mi ne vemo, kaj je ta odgovoril, najbrže pa tako-le: Ako je res kak učenjak, bodi-si londonski dr. Abramson ali pa nemški učenjak Falb izračunil, da morata planeta Jupiter in Saturn letos ponoči 31. oktobra na svojem teku treščiti ob našo zemljo in jo razrušiti, je to velikanska predrznost in slabo spričevalo za njuno učenost. Milijone in milijone let uže gredó zvezde po svojih od Boga jim odkazanih potih in nikdar si ne pridejo navskriž, nikdar ne gredó ne za las v stran. Res je zemljiškim črvom mogoče, naprej zračunati solnčni in lunini mrak ter gibanje nebeških teles, s takimi drugimi računi strašiti svet je neumna bedarija. Najbrže pa vsa pravljica o koncu sveta izvira od kakega burkeža, ki si je za resničnost njeno priči izmislil dva imenitna učenjaka, katera bi pa, če bi bila to res povedala, morala priti v norišnico.

Mnogovrstne novice.

* *O potovanji v Rim* se bere v zagrebškem „Kat. listu": Poročajo nam prijatelji iz Bosne, da se tudi tam nabirajo popotniki, ki se hočejo pridružiti Hrvatom. Iz Hercegovine gre celó en Turčin. Tudi Dalmatincev se bo nabralo in to gospodov in gospej, zato se ženstvu z naših krajev ni treba bati, da bi ne imelo družbe.

Slovani iz severnih dežel (Poljskega, Českega, Moravskega, Slovakije) se združijo na Dunaji, odkodar 25. dne t. m. v posebnem vlaku po železnici odpotujejo. Jugoslovani (Hrvatje in Slovenci) se ž njimi snidejo na železniški postaji pri Zidanem mostu in v Ljubljani in skupaj peljejo v Trst, iz Trsta se na posebnem parobrodu peljejo v Jakin (Ankono). Če bo čas, se peljejo vsi skupaj v Loreto, če pa ne, gredó po železnici kar naprej v Rim, da tje pridejo na sv. Petra in Pavla dan. Železnice vse so dovolile zeló znižano vožnino. (Tako, na priliko, vsa vožnja iz Ljubljane v Rim,

in iz Rima nazaj v Ljubljano ne bode neki več stala kakor 28 gold.)

V spomin na to potovanje Slovanov v Rim se bode v Pragi kovala svetinja, katera na sprednji strani bode kazala podobo sv. Očeta papeža Leona XIII. z napisom staroslovenskim „Dia wsi jedyno sut" (da wsi eno so), — na zadnji strani pa podobi sv. Cirila in Metoda z napisom: „Molite sia o nas" (molite za nas).

Slovanski pevski zbor in pa društvo „Slovenija" na Dunaji se bosta, kakor „Vaterland" poroča, o prazniku sv. Cirila in Metoda udeležila slovesne službe Božje v cerkvi sv. Ane, in „Slovenija" pošlje ta dan telegram sv. Očetu v Rim v staroslovenskem jeziku z latinskim prevodom. (Menda tudi ljubljanska „katoliška družba" ne bode zaostala o enaki ovaciji?)

* *Chromolitografijo (barvano litografično sliko) sv. Cirila in Metoda* bo priredil mladi rezbar Jos. Mančun iz Dubrovnika po sliki v cerkvi sv. Klementa v Rimu, katero je njegov oče Peter svoje dni vrezal in ki je zdaj slavna. Napisi bodo v vseh slovanskih jezikih, a za vsak jezik slika posebej. Veljala bo 1 gold. Ker se ne bo veliko slik naredilo, naj bi se oni, ki jo želé dobiti, oglasijo naprej pri vredništvu „Katol. lista" v Zagrebu.

* *Jurij Stefenson.* Dne 10. junija je bilo sto let, kar se je rodil mož — za blagor človečanstva veliko veči od vsakega državnika, od vsakega vojskovodje, mož največi med velikani, namreč Jurij Stefenson, iznajditelj lokomotive (parnega stroja). Rodil se je v Wydamu blizo Newcastlea (Novega grada) na Angleškem; stariši so mu bili revni, oče delavec v rudniku. Mnogo se je trudil in prizadeval, da so njegovemu veleumu segli pod ramo in se je zidala prva železnica na svetu, od Liverpoola do Manchestra.

Naši dopisi.

Iz Gradaca na Dolenjskem 10. jun. J. B. — Danes izročili smo materi zemlji truplo gosp. Ant. Homača, fužinskega oskrbnika in velikega posestnika, ki je po kratki bolezni, previden sè zakramenti za umirajoče, v 61. letu svoje starosti 8. junija mirno v Gospodu zaspal! Bil je ranjki mnogo let predsednik Metliške kmetijske podružnice, skozi 9 let prvosednik krajnega šolskega sveta v Podzemelji, vzgleden kmetovalec, velik prijatelj šoli, ves vnet za pravi napredek, ljubeznjiv do vsacega, dobrotljiv revežem. — Kako je bil priljubljen in spoštovan, pokazalo se je na dan njegovega pogreba, in eno oko ni ostalo suho, kajti ljubezen rodí ljubezen. Lahka mu zemljica!

Iz novomeškega okraja 10. jun. Pri volitvi županstva pri Št. Mihelu v Stopičah so bili izvoljeni: za župana Anton Vindišer, posestnik v Kandiji, — za svetovalce pa: Franjo Kastelic, posestnik in trgovec v Kandiji, Janez Dejak, vpokojeni ritmajster v Gotni vasi, Janez Radovičevič, posestnik v Mihovci, Janez Zajc, posestnik v Cerovcu, Janez Jeriček, posestnik v Stopičah, Josip Petruna, posestnik v Bavti vasi, Franjo Vidmar, posestnik v Dolenji vasi in Matija Hrovat iz Velikega Podljubna.

Iz Ljubljane. — Da naši „deutsch-krainerji" ne marajo za porazumljenje in mirno spravo z národno stranko, ampak da konsekventno hočejo biti kladvo, narodna stranka pa jim bodo podložno nákvalo, kazalo se je očitno 10. dne t. m. pri volitvi predsednika in podpredsednika v zbornici trgovinski in obrtnijski. Vkljub temu, da imajo narodnjaki zdaj večino v zbornici in bi bili kar naravnost lahko volili oba predsednika iz svoje vrste, ponudili so jim vendar kompromis, po katerem naj skupno predsednika volijo iz narodne večine, podpredsednika pa tudi skupno iz manjšine. Al bob v steno bila je v tem smislu vsa obravnava pred pričetkom volitve, katero je po naročilu narodnih odbornikov dr. Poklukar vodil. Pričela se je tedaj volitev predsednika. Oddanih je bilo 22 listkov; narodni trgovec gosp. Josip Kušar je dobil od narodnih odbornikov 14 glasov, svojega je dal gosp. V. Petričiču, — 7 listkov pa je bilo brez napisa oddanih, kajti kot en mož so vsi „deutschkrainerji" se zdržali volitve. Po dovršeni volitvi predsednika prišla je na vrsto volitev podpredsednika. Kakor rečeno, narodni odborniki, čeravno bi bili iz svoje večine kar naravnost lahko volili tudi podpredsednika, volijo vsi gosp. Karola Lukmana, prejšnjega podpredsednika, — 7 volilnih listkov, ki so jih oddali odborniki nasprotne stranke, bilo je zopet praznih. Tako je bil z večino glasov gosp. Lukman voljen; al zdaj se vzdigne ter pravi, da podpredsedstva nikakor ne more prevzeti zato, ker ima druzih opravil veliko. No, se ve da! V prejšni zbornici, ki ni po večini bila narodna, je imel dosti časa nositi naslov podpredsednika, zdaj so se mu lastni opravki tako nakupičili, da ne more vsega zmagati, čeravno ne vemo, da bi podpredsednik navadno v zbornici kaj več opraviti imel, kakor vsak odbornik. To izjavo g. Lukmana so vsaj dementirali njegovi tovariši sami s tem, da nobeden izmed njih se ni udeležil nobene volitve in to se ve da zarad naše gori omenjene prilike „kladva" in „nákvala". Po vsem ni ostajalo narodnim odbornikom druzega nego to, da so tudi podpredsednika volili iz narodne večine in si gosp. Horaka izbrali za podpredsednika.

— (*Iz seje družbe kmetijske*), ki je pod predsedstvom barona Wurzbacha bila 12. dne t. m., je „Novicam" došlo sledeče poročilo o važnejših sejinih obravnavah. — Na dopis sl. ministerstva kmetijstva od 13. aprila t. l., po katerem naj šola podkovstva v Ljubljani ostane po vsem tako, kakor je dozdaj bila, šola živinozdravstva pa naj bi zato, ker se vredba živinozdravstva, dovoljena 13. aprila leta 1848. od c. kr. naučnega ministerstva, ne vjema z novejšimi uzori živinozdravstva od leta 1857. in 1871., se prestrojila v 4- ali 6tedenski poduk v živinoreji, porodoslovji, mesogledstvu in zdravoslovji, je odbor enoglasno sklenil, pojasnilo poslati sl. ministerstvu, v katerem se temeljito in nadrobno izpriča, da nameravano predrugačenje ne bilo bi na korist, ampak na očitno škodo lastnikom živine v deželi, v kateri je za 84.839 glav živine samo le eden diplomiran živinozdravnik. — C. kr. ministerstva kmetijskega dopis, da odobruje porabo državne subvencije s 500 gold. za poljedelsko statistiko lanskega leta in pa razdelitev 80 gold. za premije marljive zasadbe gozdnega drevja, se naznanje vzame, — isto tako tudi dovoljenje, da se s državno subvencijo nakupljeni ovni Ukviškega plemena izjemno letos pridnim in umnim ovcerejcem brezplačno dadó. — Ministerstvo priporoča centralnemu odboru razglas poučne s podobami razjasnene nemške knjige o žaželkah gozdom, polju in vrtom škodljivih in koristnih z naslovom „Die schädlichen und nützlichen Insecten in Forst, Garten und Feld von Dr. H. M. Schmidl-Gödel"; cena knjigi v več zvezkih je okoli 13 gold. — C. k. deželni vladi se je na vprašanje zarad sejmov, ki jih želijo tri občine, odgovorilo soglasno s tukajšnjo zbornico trgovinsko. — Poročilo podružnice Novomeške, da je osnovala poseben odsek za obrambo vinogradov proti trtnim boleznim in trtni uši na Dolenjskem, se je s toplim priznanjem na znanje vzelo. — Prošnji voditelja c. kr. vladne ekspoziture Noviške v Bosni, da bi mu

družba kmetijska nasvetovala, kje bi se za Bosno primerni plemenski junci in po čim dobili, bode odbor odgovoril, ko prejme od gosp. V. Laha nadrobna pojasnila Bosenskih govejorejnih razmer. – Vdova gosp. Antona Homača, prvomestnika podružnice kmetijske v Metliki, naznanja odboru smrt svojega soproga, ki je 10. dne t. m. v Gradacu umrl; odbor sklene, toplo obžalovanje gospej vdovi objaviti o bridki izgubi, ki jo je zadela, katera pa je tudi družbi kmetijski občutljiva, ker je ranjki bil iskren pospešitelj kmetijstva kranjskega in neutrudljiv voditelj metliške podružnice blizo 20 let, poštenjak skozi in skozi. — Na vabilo c. kr. Šlezke družbe kmetijske, naj ž njo vred tudi družba kmetijska kranjska vloži peticijo do državnega zbora in ministerstva kmetijstva za premembo domovinske postave in pa za boljo vredbo naprav za uboge, je odbor po nasvetu gosp. poročevalca enoglasno sklenil, pridružiti se vabilu Šlezke družbe kmetijske. — Za ude so bili v tej seji sprejeti: gosp. Jan. Wohinz, oskrbnik grajščine mokronoške, gosp. Jan. Pleškovic, posestnik in poštar v Mokronogu, gosp. Jan. Povše, posestnik in usnjar v Mokronogu, in gosp. Juri Weutz, oskrbnik grajščine Grmaške.

— Kakor se nam iz gotovega vira poroča, je sl. ministerstvo kmetijstva nadinženirju gosp. Podhagskemu na Dunaji izročilo izdelovanje načrta za uravnavo in osušenje Ljubljanskega močvirja. Da se nemudoma loti tega dela, je gosp. Podhagsky uže došel v Ljubljano. Zdajci se tudi našim domačim tehnikom ponuja dobra prilika, da se udeležijo tega za domovino našo velevažnega podvzetja.

— (*V včerajšnji seji mestnega odbora*) so se pričele za napravo dveh kosarn (ene za pešce, druge za brambovce) priprave delati s tem, da se najdejo in kupijo pripravni prostori in se vse drugo v red spravi, kar treba, da se more zidanje pričeti prihodnje leto. — V tej seji je stavil odbornik Regali nujni predlog, naj odbor vloži prošnjo do c. k. finančnega ministerstva, da se prekliče ukaz c. kr. kranjskega finančnega vodstva od 29. marca t. l., po katerem se tudi v Ljubljani morajo davki izterjevati po opominih davkovskih eksekutorjev. Ta predlog se sprejme, pa tudi predlog dr. Supana, naj bi, če ministerstvo ne odstopi od navedenega ukaza, dohodki brezvspešnih opominov stekali se v mestno blagajnico, in pa predlog dr. K. Bleiweisa, naj pravni odsek pogodbo mesta ljubljanskega s finančnim ministerstvom v prevdarek vzame, ali ne bi kazalo, pobiranje ces. davkov odvaliti od mestnega magistrata ali pa vsaj zahtevati dostojno odškodovanje za ta sitni posel.

— C. k. deželna vlada hoče, kakor slišimo, upravo kranjske hranilnice skrbnejše nadzorovati, kakor je to dozdaj bilo; povod temu je dala velikanska defravdacija Presničeva. Vodstvu hranilnice je zato c. k. deželna vlada med drugim tudi to ukazala, naj jej vsako sejo, ki jo vodstvo ima, naznani, da pošlje ces. komisarja k obravnavam. Kakor se nam poroča, je vodstvo zoper ta ukaz pritožbo vložilo c. kr. ministerstvu, češ, da tako nadzorstvo nikakor ni upravičeno. Čudno, da gospodje v očigled take defravdacije, ki je trajala morebiti več let, ne vedó, da c. k. dež. oblastvom ne pripada samo pravica, temuč tudi dolžnost, poznati upravo institutov, ki niso privatni instituti. Saj je uže „Regulativ“ od $^{26}/_{9}$ leta 1844 štev. 29304 izročil c. k. deželni vladi nadzorstvo nad hranilnico, katere mende tudi „Musterstatut für Spakassen“ od ministerstva notrajnih oprav $^{17}/_{6}$ leta 1872. štev. 1081 ni ob veljavo dal. Mi dodamo temu le to opazko, da, kakor smo uže v 13., 14. in 16. listu dokazali, treba je prenaredbe vseh pravil kranjske hranilnice, sedanjemu času primernih.

— (*Za častne člane*) Novomeške meščanske brambe izvoljena sta gosp. deželni predsednik Winkler in pa gosp. knezoškof dr. Pogačar.

— (*Glasbena Matica*) ima svoj občni zbor 20. dne t. m. ob 8. uri zvečer v čitalniški pevski sobi, v katerem se voli tudi 20 odbornikov.

— (*„Sokolov“ izlet*) v Kranj in na goro sv. Jošta v nedeljo se je jako sijajno izvršil. „Sokol“, ki se je pripeljal v Kranj s posebnim vlakom, je pozdravila na kolodvoru národna požarna bramba in velika množica ljudstva. Od kolodvora je z velikim spremstvom romal „Sokol“ na Božjo pot k sv. Joštu, kjer je sv. mašo služil prečast. g. Klun, 2 „Sokola“ sta mu pa stregla. Blizo poludne vrnil se je v Kranj. Na savskem mostu sprejela ga je deputacija, njej na čelu gospod župan Šavnik. Po pozdravu, izrečenem po deputaciji v imenu mesta kranjskega, izročila je gospodičina Prešernova Sokolovi zastavi krasen venec s prelepima trakovoma. Po obedu na „stari pošti“ podal se je „Sokol“ na pokopališče in položil tam na grob Prešernov in Jenkov lična venca. Popoludne prišla je vojaška godba iz Ljubljane in sedaj se je pričela še le prava živahna zabava. Proti večeru prižgali so umetljne ognje, na kalavariji nasproti Kranju pa so švigale rakete visoko v zrak. A kmalu je prišel čas, ko se je bilo treba vrniti po železnici v Ljubljano. Požarna bramba je zopet z bakljami in lampijoni spremila „Sokola“ na kolodvor. Zábiti pa ne smemo, da je bil mlin gosp. Majdiča in pa kolodvor krasno razsvitljen z bengaličnim ognjem. Ker je tudi nebó bilo milo izletu „Sokolovemu“, katerega je narod povsod preprijazno sprejemal, razume se samo po sebi, da je došel jako vesel v Ljubljano nazaj, navdušeno ponavljaje klic: slava narodnemu Kranju in okolici njegovi!

— (*Vesteneck brez konca in kraja.*) Lepa družba je bila ta, ki smo jo včeraj videli pred okrajno sodnijo: dva profesorja više gimnazije, dva profesorja više realke in en uradnik — vsi toraj osebe više inteligence in če pristavimo, da so še „nemci“ in med njimi dva doktorja, moramo reči, da je gosp. sodnik Čuček imel pred sabo cvet najboljših nemških krogov. Le enega je manjkalo: glavne osebe dr. Julija Fränzeljna vit. Vestenecka, nekdanjega c. k. okrajnega glavarja litijskega, kateri je bil pa namesto sebe poslal dr. pl. Schreya, glavo ljubljanskih kazinarjev. Poslušalcev je bilo mnogo, katerim, čeravno so bili po večini Slovenci, se je vendar na obrazih videlo, da so se marsikaj učili, več jih je bilo celó doktorjev. Kdor ni vedel, za kaj gre, bi bil mislil, da bo tu kako znanstveno razlaganje, kaka poskušnja – sploh kaj, kar še inteligentno in deloma učeno občinstvo mika, zlasti ker je slišal imena toliko profesorjev. Da bo šlo tu le za navaden škandal, kakoršnega delajo le surovi pijanci, ne pa plemeniti c. kr. okrajni glavarji, in o kakoršnem so za priče klicani zopet le ljudje najnižih, neizobraženih stanov, ne pa c. kr. profesorji viših šol in deloma doktorji, dobri prijatelji in častilci zatoženca, kdo bo kaj tacega verjel! In vendar je tako; to kaže dogodba, ki bodi tu čisto ob kratkem posneta.

Predno je Vesteneck šel iz Litije, je bila v ljubljanski kazini k slovesu pijača, katere se je vdeležila nemška inteligenca gori omenjene vrste. Pozno zvečer je uže bilo, ko so se razšli, in zgodaj zjutraj, ko je kladvo uže vzdigovalo se, da udari dvakrat ob zvon, je pridrl Vesteneck z gori omenjenimi tovarši v kazinsko kavarno. Tam sta sedela mirno pri čaši kave dva gosta v pogovoru o raznih rečeh ter se za prišedšo družbo še zmenila nista. Ta pa, čeravno so bile vse druge mize prazne, posede ravne to mizo, da sta prejšnja gosta nemudoma v sredi; a kaj ju to briga? Mirno se dalje

pogovarjata slovenski. To pa vzbudi nevoljo družbe, češ, da le v čitalnični „luknji“ se sme govoriti „bauernsprache, sausprache“ itd., a v kazini le nemški. Takih izrazov je slišati še več: situacija postane napeta, čeravno se prva gosta, gosp. Lapajne, pravni praktikant, in pa g. trgovec Bučar, za vse to ne zmenita, marveč se med seboj mirno dalje pogovarjata. Kar zaupije vodja te lepe družbe gosp. Lapajnetu: „Was fixiren Sie mich (kaj zijate v me)?“ — „Saj ne zijam“, odgovori mirno g. Lapajne. Potem ropot, Vesteneck upije, da se tukaj ne sme govoriti „slovaški“, in ko mu g. Lapajne pové svoje imé in karakter, ga zmirja z „wicht“ in slednjič pristavi: „ich werde mir die Unehre anthun, Ihnen in's Gesicht zu spucken (jaz se bom onečastil s tem, da vam v obraz pljunem)!“ Ko je na vse to g. Lapajne ostal „razdražljivo“ miren („auffallend, herausfordernd, ruhig“, kakor so rekle nemške priče), je Vesteneck z besedami: „Sie wollen also nicht gehen? gut, dann gehen wir“ — odšel s svojo družbo c. k. profesorjev.

To je bila dogodba v kazinski kavarni. Gosp. Lapajne je tožil zato vit. Vestenecka zavoljo razžaljenja časti in včeraj je bila razprava o tem pri okr. sodniji ljubljanski. Vestenekove priče, štirje profesorji in en uradnik, so pod prisego po večem vse to pripoznale, le ne tako odločno in da je Vesteneck rekel, „moralisch in's Gesicht spucken“ ter da je bil silno razburjen, nekaj zavoljo tega, kar se mu je zgodilo, še bolj pa zato, ker sta L. in B. slovenski govorila in nista hotela iti, ko ju je on ven gonil; tudi pripoznajo, da je vsa družba zabavljala čez slovensko govorico, ter jo imenovala zaničljivo slovaško. Besedo „Wicht“ so tudi vsi slišali. Zanimivo pri tem je to, da so ti nemški profesorji celó pred sodnijo kazali grozno mržnjo do slovenskega jezika in naroda našega, videlo se je pač, kako zagrizeni so. — Najodločneje je govoril priča gosp. Bučar, ki se je čudom čudil, da se v kazini in od tako odličnih gospodov more mirnemu človeku zgoditi kaj tacega, kakor se je zgodilo njegovemu mirnemu tovaršu g. Lapajnetu in to samo zato, ker je govoril svoj materni jezik ž njim. — Tožnik gosp. Lapajne svojo tožbo zagovarja tako umno, gladko in juridično pravilno, da Vestenecko-vega zagovornika dr. Schreya z njegovo res dolgo, pa tudi dolgočasno „zgovornostjo“ popolnoma v senco postavi. „Mir ist das Komplimentirbuch des Kasino nicht bekannt, aber wenn das Wort „Wicht“ darin vorkommt, so können es sich andere gefallen lassen, ich nicht“ — je odgovoril dr. Schreyu, kateri je hotel dokazati, da beseda „Wicht“ ni razžaljiva, marveč čisto nedolžno. Sodnik po vsem tem vit. Vestenecka spozna krivega razžaljenja časti in ga obsodi na 40 gld. denarne kazni ali 8 dni zapora, zoper kar se dr. Schrey pritoži. — To je konec ponočnega škandala Vestneckovega v kavarni ljubljanske kazine ponoči od 27. do 28. prila t. l.

— (*V Šiški*) bodo zidali šolo, katere troški so preračunjeni na 13.100 gld. Delo se bode oddalo licitando 24. dan t. m. v pisarni c. k. okrajnega glavarstva za ljubljansko okolico. Kar se načrta in o pogojev na drobno tiče, to se zvé pri c. kr. okrajnemu šolskemu svetu ljubljanskem.

Novičar iz domačih in tujih dežel.

Z Dunaja. — Liberalci skušajo vsak dan v svojih časnikih po svetu širiti glas, da se Taaffeovo ministerstvo maje. Iz zanesljivih virov moremo reči, da vsa ta poročila so s trte izvite pravljice, katere liberalci želijo, da bi se rešili propada, katerega so zaslužili po svojem nesrečnem 20letnem gospodstvu.

— (*Samoumori*) so dandanes vsakdanja prikazen. Kar zaporedoma sta se dva imenitna generala Tegethof in pa Uhatius vstrelila, pa se danes svet prav ne vé, zakaj?

— Slavni profesor zdravilstva dr. Škoda, stvarnik temeljite diagnoze, je 13. dne t. m. po dolgem bolehanji za protinom v 76. letu svoje starosti umrl.

Iz Prage. — Sijajni je bil sprejem svetlega cesarjeviča Rudolfa in svetle cesarjevičine Štefanije, ki sta došla le-sem 8. dne t. m. Ovacij prisrčnih je bilo vse dni njunega bivanja v glavnem mestu češke krone, da potrebovali bi celi list popisati vse, kar se je ta čas ondi godilo.

Ogersko. — Volitev novih poslancev za državni zbor razpisana je od 24. junija do 3. julija. Kolikor je osnovana misel o gotovi zmagi Tiszini, toliko se nam zdi, da ta zmaga ne bode ravno posebno sijajna in slavna za Tiszo. Težnja za popolno samostalnost Ogerske in za personalno unijo dobiva čedalje več korenine pri Magjarih, zato skoro ni dvomiti, da bodo v prihodnjem zborovanji privrženci te ideje v zbornico prišli v večem številu.

Iz Bolgarije — Vsa dežela je na zapoved knezovo dejana v obsedni stan. Položaj je zelo kritičen. Pod predsedstvom patrijarha je skupščina enoglasno izrekla, pa bo podpirala kneza, liberalna stranka pa od kneza odločno zahteva, da naj prejšnje ministerstvo nazaj pokliče ter Ehrenrotha zameni z rojenim Bolgarom pa prekliče vse izjemne naredbe. — Srbske narodne skupščine 273 udov je izdalo s podpisom prejšnjega predsednika bolgarske zbornice, Suknarova, oklic bolgarskemu narodu, po katerem se ta pozivlja, naj z vso močjo prizadeva si vzdržati sedanje stanje. „Samo sovražniki bolgarskega in srbskega naroda“ — pravi oklic — „se veselé državnega prevrata in le trinogi in mračnjaki zagovarjajo absolutizem!“ — Dalje povdarja oklic, da je namen sovražnikov naroda bolgarskega ta, dokazati po prekucijah in neredih, da narod bolgarski še ni zrel za samoupravo, in da bi oni potem v roke dobili njegovo imetje, prihodnost in svobodo.

☞ Ko je bil prvi del današnjega lista uže natisnen, nam je od gosp. Ogulina došlo pisemce, naj članek o perenospori“ odložimo, dokler nam ne poroča, ali je naznanjena prikazen prav gotova ali ne. Po takem ne ostaja nam druzega, kot to gosp. Ogulinovo naznanilo objaviti.

Vredništvo.

Popravek. V zadnjem listu „Novic“ na strani 187. od spodaj 6. vrsta namesto „Matici izročila iztiskov“ beri: „Matici izročila 53 iztiskov“.

Žitna cena

v Ljubljani 11. junija 1881.

Hektoliter: pšenice domače 9 gold. 10 kr. — banaške 10 gold. 3 kr. — turšice 5 gold. 53 kr. — soršice 7 gold. 50 kr. — rži 6 gold. 66 kr. — ječmena 4 gold. 39 kr. — prosa 5 gold. 3 kr. — ajde 5 gold. 36 kr. — ovsa 3 gold. 8 kr. — Krompir 3 gold. 3 kr. 100 kilogramov.

Odgovorni vrednik: Alojzi Majer. — Tisk in založba: J. Blaznikovi nasledniki v Ljubljani.